

косите си, те не крият твърде ревностно своите прелести. Разцветът на хубостта им е от 13 до 16 годишна възраст, на 20 години вече изглеждат стари”.

Въпреки това, те рязко контрастират с “Турските представителки на нежния пол от тези села – мръсни плашила в широки, избеляло сини или жълти шалвари – работеха из царевичните ниви наоколо или женеха със сърпове пшеница. Те богобоязнено се обръщаха с гръб към мен, както навярно правеха към всеки, минаващ край тях, за да не би някой да зърне лицата им и да накърни честта им. Въпреки жегата и иначе доста леките дрехи, носеха само ризи и шалвари, косите им бяха грижливо покрити. Да покаже пред чужд мъж косите си се смята за най-голям позор за мохамеданската красавица, затова тя ги крие най-грижливо и през горещото лято” (България през погледа 1984: 154, 174).

Следвайки и описанията дадени от хора, по-дълго живели в българските земи и имащи по-продължителни контакти с тях, се изгражда един по-пълнен и разностранен *етнопортрет на циганката/ ромката*.

Миграционните вълни, движението на циганските групи не подменя общата представа за физическия им облик. И в края на XIX век те са описани като: “...доста мургави, с големи, светли, черни и живи очи, черна като смола коса, също и вежди, и бели като слонова кост зъби” (Димитров 1894: 81). Старозагорската циганка Зинка е останала в спомените на местните жители като красавица “чаровница - тъничка, височка. Очите ѝ големи, отворени, усмихнати - два чисти прозореца, в които слънцето е блискало обилна светлина...”.

Но и контрасти са забележими: ”Има между тях тънки, та високи хубави циганки, които напомнят за тяхния произход от бреговете на Индия, ала покрай тях и грозни, изгорели, почти негърски лица” (Иречек 1899: 33). И докато „...Те играят, хубави циганки. Какви хубави циганки имаше... избирал човекът бели циганки, с дълги коси, с шалвари играят...”. (ж., р. 1931 г.) (Цит. по Просто начин на живот 2004: 68-69), то “вътре в талигите пък хроми старици лежат изнемогнали от дългия път. И колко те са грозни, страшни с големи един или два пожълтели зъба, посивели коси, а лицето с хиляди гънки. Но да е само това? - с дни не са турили вода на лицето си, нечисти, смрадливи....” (Зора 1920). „Баба Мика Карабиберим вещата в знахарство и магии циганка... Вещицата, с дълги мръсни коси и жабешко, набръчкано лице посреща пациентите....” (Величков 2004: 272). Лазарките в края на XIX век в Пловдив са „Млади циганки, облечени в